

PIDESLUODON RAKENTAMISTAPOHJE

Rauman kaupunki/ kaavoitus

Tietoa alueesta ja rakentamistavasta

Asuntorakentamisen olosuhteet jälleenrakennuskaudella

Niin sanotun jälleenrakennuskauden katsotaan alkaneen talvisodan päättymisen jälkeen 1940. Jälleenrakentaminen jatkui vähintään vuoteen 1952, jolloin sotakorvaukset saatiin maksettua, ja vielä tämän jälkeenkin 1950-luvun lopulle asti.

Tilanne jälleenrakennuskaudella oli vaikea, koska tarvittiin nopeasti ja paljon asuntoja sodassa tuhoutuneiden tilalle ja evakkoväestölle. Samalla maassa oli materiaali- ja työvoimapula. Tuhoutuneiden energia- ja tuotantolaitosten uudelleenrakennus vei suuren osan saatavilla olevista materiaaleista ja asuntotuotantoon oli tarjolla entistä niukemmat resurssit.

Vaativat olosuhteet edellyttivät erityisjärjestelyitä ja tiukkaa valvontaa. Asuntotuotantoa oli rationaalisoitava ja organisoitava. Valtio pyrki lainsäädännöllä, lainoituksella ja säännöstelyllä ohjaamaan käytettävissä olevia vähäisiä resursseja.

Tilanne suosi tyyppitaloja, jotka olivat valmiiksi kaikkien vaatimusten mukaan suunniteltuja ja siten helppoja ratkaisuja. Erilaisia tyyppitaloja suunniteltiin ja julkaistiin paljon jälleenrakennuskauden aikana. Myös teollisesti esivalmistettujen talojen suunnittelu ja valmistus kehittyi tänä aikana ja erityisesti puurakentamisessa.

Olosuhteiden vaikutus ajan asuntoarkkitehtuuriin

Kaikesta materiaalista oli jälleenrakennuskaudella pulaa, mutta puuta oli kuitenkin helpon saata-
vissa asuntorakentamista varten. Muut materiaalit menivät lähinnä sotateollisuuden sekä energia-
ja tuotantolaitosten tarpeisiin. Saatavilla olevan materiaalin niukkuudesta johtuen oli luonnollista
siirtyminen hirsirakenteista sahatavarasta tehtyyn kehikkoon. Eristyksenä taloissa käytettiin yleensä
sahanpurua tai insuliittia. Rakennusten julkisivut tehtiin laudasta tai rapattiin.

Niukkuudella oli vaikutusta myös rakennusten muotoon ja tilojen sijoitteluun. Rintamamiestalon
ratkaisu perustuu yhteen savuhormiin, jonka ympärille tilat sijoitettiin kompaktisti. Toinen kerros
voitiin jättää aluksi ottamatta käyttöön tulevaa tilantarvetta varten tai sinne voitiin sijoittaa vuokrat-
tava asunto. 1943 vuokrasäännöstelyllä rajoitettiin asumisväljyyttä yhteen henkilöön huonetta koh-
den. Tämän jälkeen rakennetuissa taloissa on useimmiten pieni asunto vuokrattavaksi ulkopuolisil-
le. Myös aiemmin rakennettuihin taloihin lisättiin usein pieni erillinen asunto.

Niin sanottujen rintamamiestalojen malli on ennemmin perinteisen talon yksinkertaistettu muoto
kuin moderni malli. Talojen sisätilat eivät kuitenkaan perustu perinteiseen taloon vaan funktiona-
lismien oppien mukaan toiminnot on eriytetty.

Rintamamiestalojen muoto ja yksityiskohdat on suunniteltu siten, että niukkoja resursseja ei tuhla-
ta. Niissä ei ole mitään ylimääräistä. Muoto on yksinkertainen ja energiataloudellinen, julkisivut on
toteutettu mahdollisimman vähin yksityiskohdin, kuisteja ei ole tai ne ovat pieniä ja yksinkertaisia
useimmiten avokuisteja. Parvekkeet ja kattoikkunat ovat harvinaisia alkuperäisissä suunnitelmissa.

Jälleenrakennuskausi muodostaa täysin oman kerrostumansa arkkitehtuurin historiaan. Ajanjakson
rakennuksilla on myös merkittävä symbolinen arvo. Ne muistuttavat Suomen selviämisestä mah-
dottomaltakin näyttäneestä haasteesta jälleenrakentaa sodanjälkeistä maata.

Pidesluodon jälleenrakennuskauden omakotialue

Pidesluoto on tyypillinen niin sanotun jälleenrakennuskauden alue, joka on rakennettu 1942-1955 välisenä aikana, pääosin 1940-luvulla. Pidesluodon rakentaminen alkoi itäreunalta, johon nousivat Lönströmin tehtaiden 1942 rakennuttamat Sonnihaan talot.

Ilmakuva 1960-luvulta

Ilmakuva 1990-luvulta

Ilmakuvat 1960- ja 1990-luvuilta kertovat, että Pidesluodon ympäristö on muuttunut. Muutoksista huolimatta alueen rajat ovat edelleen yhtä selvästi havaittavissa kuin alueen rakentamisen aikoihin.

Pidesluodon alue on laaja. Se käsittää 141 kiinteistöä, joista kaikki rakennukset ovat eri aikakausien muutoksista huolimatta säilyneet. Kiinteistöistä 29 muodostaa niin sanotun Sonnihaan alueen.

Pidesluodon rakentamistapa

Pidesluodon yhtenäisyys perustuu ajan olosuhteiden lisäksi siihen, että suurin osa rakennuksista on saman suunnittelijan Kaino Karin suunnittelemia. Useissa Karin taloissa on lisäksi käytetty täysin samoja piirustuksia, vain päivämäärä on vaihdettu. Tai niihin on saatettu tehdä hyvin pieniä muutoksia.

Alueella on Kaino Karin talojen lisäksi Puutalo Oy:n tyyppitaloja ja muutama T. Tuomolan, T. Muotisen ja Helena Vainion suunnittelema rakennus.

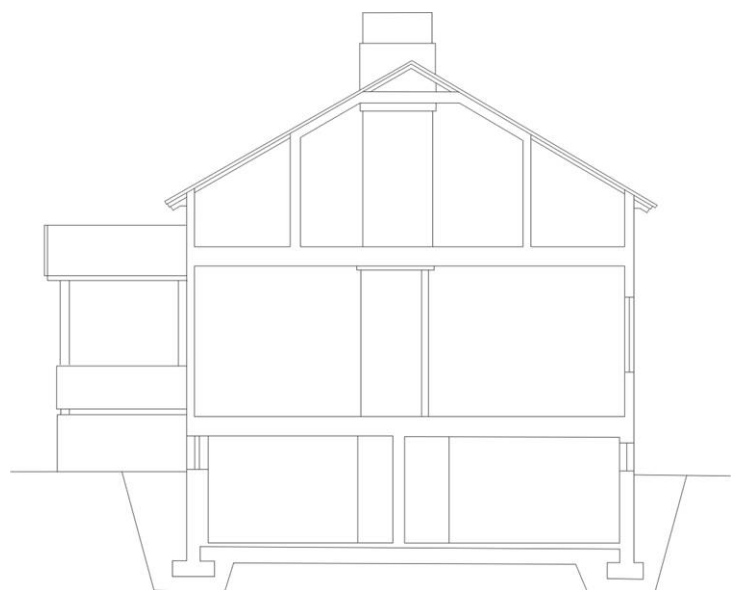
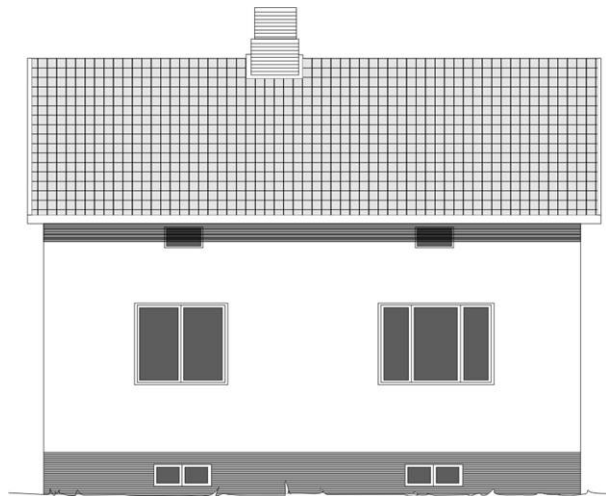
Asuinrakennukset sijaitsevat tonteilla kadun-suuntaisesti siten, että rakennuksen ja kadun väliin jää kapea etupiha. Katujen päissä rakennukset on sijoitettu yleensä pääkadun suuntaisesti. Tontit ovat pienehköjä pääsääntöisesti 700 m²:n suuruisia (20 x 35 m). Tontit on aidattu pensas- tai puuaidoin. Pihan peräosat on aikanaan hyödynnetty kasvimaana. Nykyään pihat ovat puutarhamaisia ja reheviä.

Noin $\frac{3}{4}$ asuinrakennuksista on alkujaan ollut yhden perheen taloja ja $\frac{1}{4}$ useamman yleensä kahden perheen taloja. Asuntoja on vuosien varrella aina kulloisenkin tarpeen mukaan joko yhdistetty tai erotettu toisistaan.

Pääkerroksen lisäksi kaikissa asuintaloissa on ollut kellarissa aputiloja ja useimmissa asuintaloissa myös ullakolla. Alkujaan yksikerroksisiksi on rakennettu vain 10 taloa, joista puolet on myöhemmin korotettu 1½-kerroksisiksi.

Julkisivut ovat alkujaan olleet pääosin rapattuja. Muutamissa taloissa on käytetty myös pystysuuntaista peiterimavuorausta. Kaikkien asuinrakennusten katot ovat olleet betonitiiltä.

Julkisivut ovat kokeneet jo kaksi erityyppistä muutosvaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa julkisivuja modernisoitiin niin sanotusti huoltovapaaiksi mineriitillä ja karaattilevyillä tai ajanhengen mukaisiksi karkealla lomalaudoituksella. Viimevuosien muotina on ollut pysty- ja vaakalaudan yhdistelmä voimakkain listoituksin.

Talusrakennukset on alkujaan sijoitettu pihan perälle ja ne on yleensä rakennettu yhteen naapurin talusrakennuksen kanssa rajalla. Talusrakennukset ovat olleet alkujaan vuorattu peiterimalaudoituksella. Rakennusten katot ovat olleet pääasiassa tiiltä. Myös huopakatetta on käytetty jonkin verran.

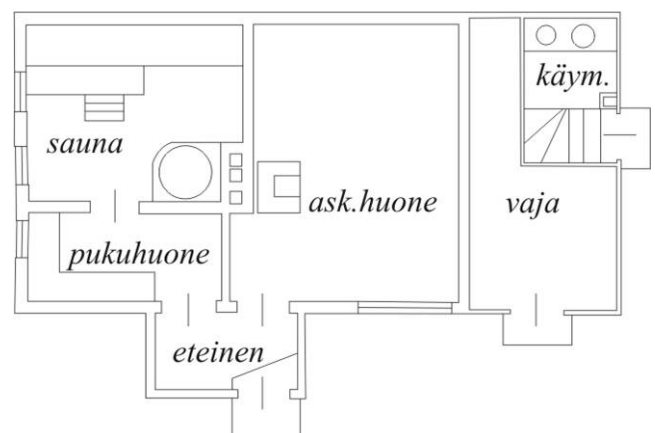
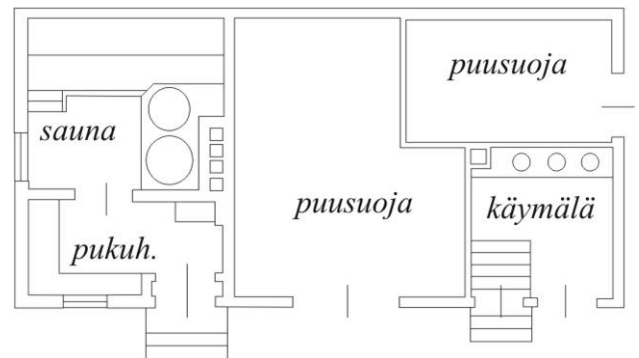
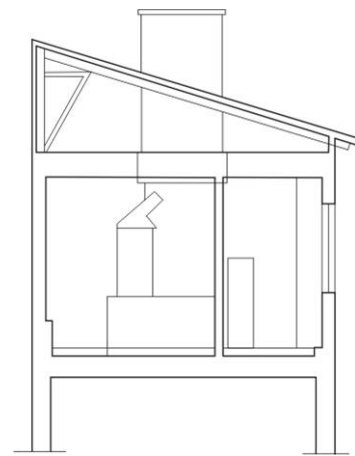
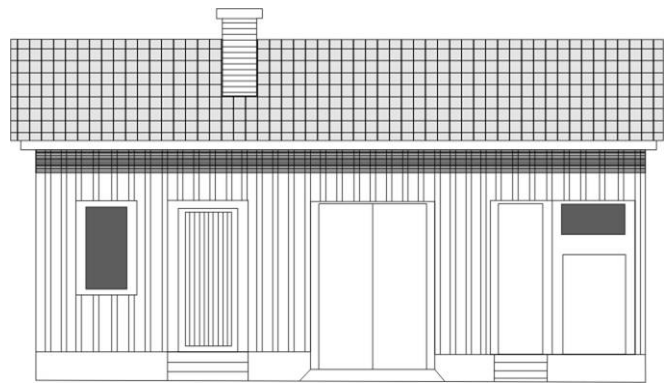
Talusrakennuksissa on useimmiten ollut käymälä, puuhuone ja muuta varastotilaa. Joissain talusrakennuksissa on ollut myös sauna sekä askartelutila tai työhuone, joissa on pahimman asutopulan aikana myös asuttu. Talusrakennuksia on ajan kuluessa muutettu autotalleiksi.

Laaja korjaaminen tai pieni kunnostus

Vanhan talon korjaamista ja muuttamista kannattaa harkita tarkkaan. Ensimmäiseksi tulisi miettiä korjaamisen tarvetta. Mitään kunnossa olevaa ja toimivaa ei kannata korjata tai muuttaa. Pienillä kunnostustoimilla päästään yleensä teknisesti ja taloudellisesti parempaan tulokseen kuin suurilla muutostöillä. Samalla rakennuksen arvo säilyy, koska sen alkuperäisyys säilyy. Vanhan rakennuksen tai rakennuksen osan arvo perustuu siihen, että se on aidosti vanha eikä vain näyttävä vanhalta.

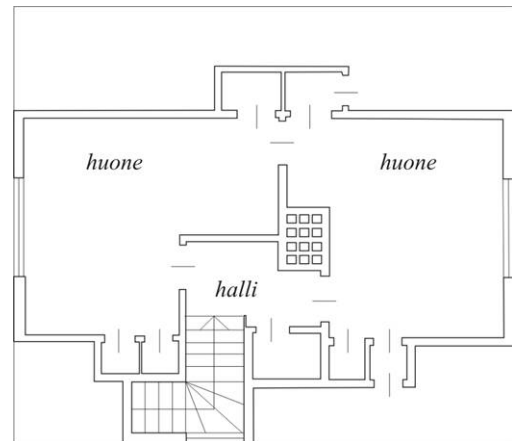
Erilaiset muotivirtaukset houkuttelevat tekemään muutoksia, jotka eivät perustu alueen tai rakennuksen perinteeseen. Tällaiset ratkaisut alkavat ajan myötä näyttää huonoilta ja aiheuttavat uusia muutostarpeita. Aikanaan ovat esimerkiksi mineriitti, karaattilevy ja kärkeä lomalaudoitus jälleenrakennuskauden talossa voineet vaikuttaa hyvältä idealta. Nykyään on muodissa pysty- ja vaakalaudoituksen yhdistäminen ja vahvat listoitukset, mikä perustuu yhtä vähän alueen perinteeseen kuin 1970- ja -80 -lukujen muutokset.

Korjaussuunnitelmat kannattaa teettää päteväällä suunnittelijalla, jolla on kokemusta ja tietoa vanhan talon korjaamisesta. Lisäksi on hyvä ottaa jo alkuvaiheessa yhteyttä rakennusvalvontaviranomaisiin. Suunnittelun pohjaksi voi hankkia talon alkuperäiset suunnitelmat, jotka löytyvät rakennusvalvonnan arkistosta.

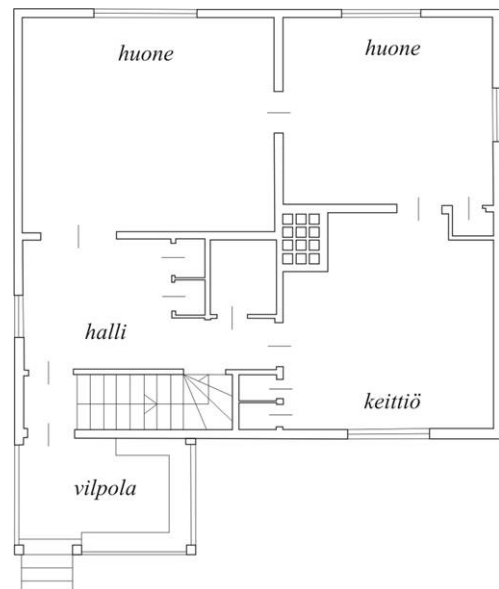
Laajentaminen

Jälleenrakennuskauden taloa on luontevaa laajentaa vaipansisäisesti eli ullakolle ja kellariin. Näin talojen hahmo saadaan säilytettyä. Tilojen järjestelyssä tulee ottaa huomioon, että laajentaminen ei aiheuta muutoksia julkisivuihin ja vesikattoon. Pidesluodon asema-kaava mahdollistaa myös asuintilojen sijoittamisen piharakennuksiin, jonne sopivat esimerkiksi saunaosasto, takkahuone ja työhuone.

Julkisivut

Pidesluodon asemakaavan mukaan alkuperäistä julkisivumateriaalia ei saa muuttaa ilman perusteltua syytä. Jos kuitenkin julkisivu joudutaan muuttamaan, on lähtökohtana oltava alueen oma perinne ja tyyli. Jälleenrakennuskauden alueilla se tarkoittaa yksinkertaista ja pelkistettyä rappausta tai laudoitusta. Pidesluodossa tyypillisin julkisivumateriaali on rappaus. Alueen alkuperäiset puujulkisivut ovat peiterimavuorausta. Nurkkalaudat ja muut vahvat listoitukset eivät kuulu alueen alkuperäiseen tyyliin.

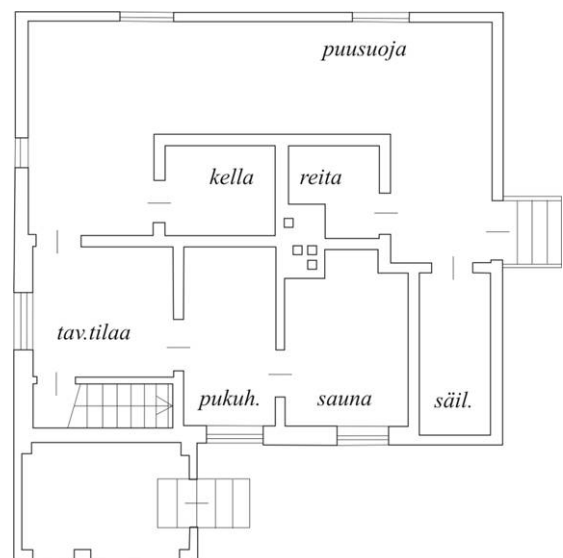

Ikkunat

Julkisivumuutosten ohella Pidesluodossa on uusittu paljon ikkunoita. Myös ikkunoiden uusimista tulisi harkita tarkkaan. Usein ikkunoiden vaihtamisesta saatu hyöty on pientä verrattuna kustannuksiin. Parhaaseen tulokseen päästään lähes aina alkuperäisten ikkunoiden korjaamisella. Ikkunoiden uusiminen tulee kysymykseen silloin kun ne on jo kertaalleen vaihdettu alueen perinteen vastaisiin tai korjauskelvottomiin ikkunoihin.

Ikkunoiden uusimisessa tulee ottaa huomioon, että ikkunat sijaitsevat talon ulkoseinän ulkopinnan tasossa ja että karmi- ja puitepak-suudet ovat mahdollisimman lähellä alkuperäisten ikkunoiden mittoja.

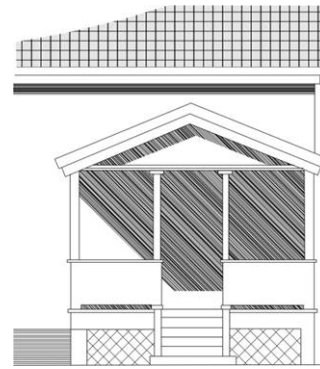
Alkuperäiset ovet tulisi myös pyrkiä säilyttämään. Ja uusien ovien tulisi olla jälleenrakennuskauden tyyliin sopivia.

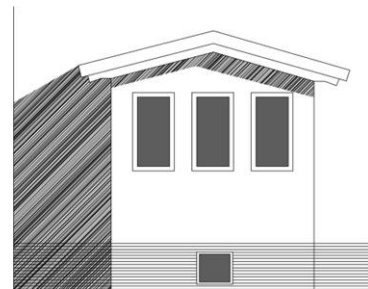
Kuistit

Pidesluodossa kuistit ovat alkujaan olleet pieniä, useimmiten avokuisteja tai pieniä katoksia. Kuisteja on muutettu myöhemmin umpinaisiksi, laajennettu ja rakennettu uusia. Rakennusten hahmon säilymisen kannalta on tärkeää, että kuistit pysyvät pieninä ja matalina verrattuna rakennusten päämassaan. Kuisteja ei tulisi käyttää rakennusten laajenusosina.

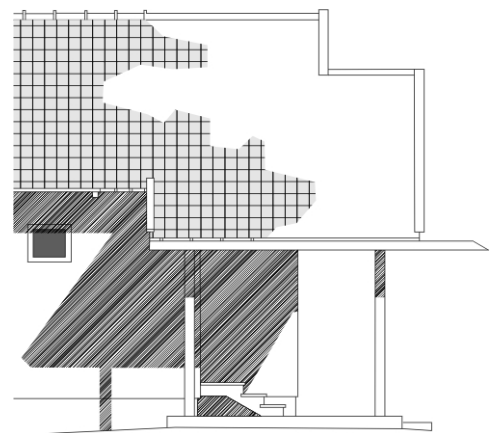
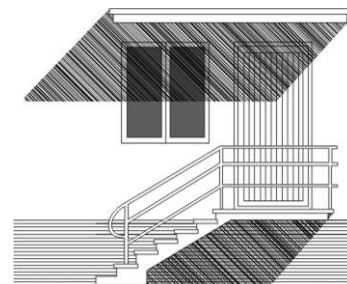

Piha

Myös pihan käsittelyssä kannattaa ottaa huomioon alueen perinne, jotta kokonaisuudesta muodostuu tasapainoinen. Pihojen ajotiet on yleensä päällystetty soralla tai kivituhkalla. Pihoihin kuuluvat kasvimaat, marjapensaat, kukkapenkit, nurmikot ja hedelmäpuut. Laajat kiveytyt alueet ovat Pidesluodon perinteelle vieraita ja asfaltointia tulisi kokonaan välttää.

Pihaoleskelu on kaavassa määrätty sijoitettavaksi maantasoon. Määräyksellä halutaan säilyttää tonttien yksityisyyttä, jotta esimerkiksi korkealla olevalta terassilta ei näkisi naapurin oleskelupaikalle. Oman pihan oleskelutilaa voi tehdä suojaisammaksi rajaamalla sitä talousrakennuksilla.

Lisätietoja: Rauman kaupunki/ kaavoitus ja rakennusvalvonta